

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Β' ΜΕΡΟΥΣ

Η ιστορία του ρομαντισμού	2
Παράγοντες που συντέλεσαν στη δημιουργία του τραγουδιού του Μεσοπολέμου στην Ελλάδα	4
Συγγενή είδη	5
Θεματολογία του τραγουδιού	7
Στοιχεία από το ερωτηματολόγιο	9
Δημιουργοί-καλλιτέχνες	10
Συμπεράσματα.....	28
Φωτογραφίες που αγαπήσαμε	29
Βιβλιογραφία	37

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΡΟΜΑΝΤΙΣΜΟΥ

Ο Ρομαντισμός αποτελεί καλλιτεχνικό κίνημα που αναπτύχθηκε στα τέλη του 18^{ου} αιώνα στη Δυτική Ευρώπη. Αναπτύχθηκε αρχικά στη Μεγάλη Βρετανία και τη Γερμανία, για να εξαπλωθεί αργότερα κυρίως στη Γαλλία και την Ισπανία. Καταρχήν αποτέλεσε λογοτεχνικό ρεύμα, ωστόσο επεκτάθηκε τόσο στις εικαστικές τέχνες όσο και στη μουσική.

Ακολούθησε ιστορικά την περίοδο του διαφωτισμού και αντιτάχθηκε στην αριστοκρατία της εποχής. Συνδέθηκε μάλιστα ισχυρά, με τις ιδέες του Ζαν Ζακ Ρουσσώ. Κύριο χαρακτηριστικό του ρομαντισμού αποτελεί η έμφαση στην πρόκληση ισχυρής συγκίνησης μέσω της τέχνης καθώς και η μεγαλύτερη ελευθερία στη φόρμα, σε σχέση με τις περισσότερες κλασικές αντιλήψεις. Στον ρομαντισμό, κυρίαρχο στοιχείο είναι το συναίσθημα αντί της λογικής.

Ο Ρομαντισμός στη λογοτεχνία

Αγγλία

Αν και στη λογοτεχνία τα ρομαντικά στοιχεία ήταν γνωστά πολύ νωρίτερα πολλοί κριτικοί χρονολογούν σήμερα τον αγγλικό λογοτεχνικό ρομαντισμό από τη δημοσίευση των λυρικών έργων του Γουίλιαμ Γουόρντγουορθ (William Wordsworth) και του έργου *Λυρικές Μπαλάντες* του Σάμουελ Τέηλορ Κόλριτζ (1798). Ο Wordsworth σημειώνει στην εισαγωγή του, ότι η ποίηση προκύπτει από «την αυθόρμητη υπερχείλιση των ισχυρών συναισθημάτων». Από την άλλη πλευρά ο Κόλριτζ υπογράμμισε τη σημασία της φαντασίας του ποιητή και απέρριψε την εμμονή στους αυθαίρετους λογοτεχνικούς κανόνες της εποχής. Εκπρόσωποι του αγγλικού ρομαντισμού στην ποίηση είναι επίσης ο Λόρδος Βύρων, ο Πέρσι Σέλεϊ, ο Ρόμπερτ Μπερνς καθώς και ο Τζον Κητς (John Keats). Το ενδιαφέρον των ρομαντικών για τη μεσαιωνική περίοδο ως εποχή μυστηρίου και περιπέτειας καταδεικνύεται στα γοτθικά και ιστορικά μυθιστορήματα του Σερ Γουόλτερ Σκοτ. Ο αγγλικός ρομαντισμός στη λογοτεχνία περιλαμβάνει επιπλέον την ιδιαίτερη φυσιognωμία του Ουίλλιαμ Μπλέηκ, ο οποίος ωστόσο δεν μπορεί εύκολα να συνδεθεί απόλυτα με τους υπόλοιπους ρομαντικούς λογοτέχνες. Τα ποιήματα και τα έργα ζωγραφικής του έχουν έντονα συμβολικό χαρακτήρα και εστιάζουν στην πνευματική πραγματικότητα που κρύβεται κάτω από τη φυσική πραγματικότητα.

Γερμανία

Στη Γερμανία, η λογοτεχνική σχολή *Sturm und Drang* (ακριβής μτφ. *Καταιγίδα και ορμή*), προετοίμασε το έδαφος για τον ρομαντισμό. Ο Φρήντριχ Σλέγκελ (Friedrich Schlegel), Γερμανός φιλόσοφος, συγγραφέας και από τους ιδρυτές του γερμανικού

ρομαντισμού, χρησιμοποίησε τον όρο *ρομαντισμός* για να περιγράψει μια τάση στη λογοτεχνία που θα λειτουργούσε ως ο αντίθετος πόλος του κλασικισμού. Επιπλέον, προσπάθησε να ενσωματώσει τις φιλοσοφικές ιδέες του Ιμμάνουελ Καντ στο ρομαντικό ιδεώδες. Άλλοι σημαντικοί εκπρόσωποι του ρομαντισμού στη γερμανική λογοτεχνία είναι Φρήντριχ Χέλντερλιν, ο Φρήντριχ Σίλερ και ο Γκαίτε.

Γαλλία

Σημαντικότερη μορφή του γαλλικού ρομαντισμού υπήρξε ο Βίκτωρ Ουγκό, ο οποίος στην εισαγωγή των έργων του *Cromwell* (1828) και *Hernani* (1830) διακήρυξε την ελευθερία του καλλιτέχνη στην επιλογή του θέματός του αλλά και στον τρόπο με τον οποίο θα το αντιμετωπίσει. Βασικοί εκπρόσωποι θεωρούνται ακόμα οι Σατωμπριάν, Αλέξανδρος Δουμάς, Αλφόνς ντε Λαμαρτέν, Αλφρέντ ντε Βινύ (Alfred de Vigny) και Αλφρέντ ντε Μισέ (Alfred de Musset).

Ο Ρομαντισμός στη μουσική

Αν και ο ρομαντισμός ξεκίνησε ως λογοτεχνικό κίνημα, επηρέασε σημαντικά και τη μουσική. Η ρομαντική μουσική στοχεύει να προκαλέσει τη συγκίνηση και μια περισσότερο ονειρική ατμόσφαιρα. Προς το στόχο αυτό, σημαντικό ρόλο έπαιξε η αντικατάσταση του κλειδοκύμβαλου από το πιάνο, γεγονός που επέτρεψε στους μουσικούς της εποχής να εναλλάσσουν έντονα τις δυναμικές στην ερμηνεία τους. Αρκετά ακόμα όργανα τροποποιήθηκαν με τον ίδιο απώτερο σκοπό. Η ενορχήστρωση της ρομαντικής μουσικής είναι επίσης περισσότερο τολμηρή. Τα ώριμα έργα του Λούντβιχ βαν Μπετόβεν μπορούν να θεωρηθούν ως η αρχή του μουσικού ρομαντισμού, σε αντιπαράθεση με τις πρώτες του δημιουργίες, που ακολουθούν το κλασικό ύφος.

ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΣΥΝΤΕΛΕΣΑΝ ΣΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΤΡΑΓΟΥΔΙΟΥ ΤΟΥ ΜΕΣΟΠΟΛΕΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Παρακολουθώντας την ιστορία του ελληνικού τραγουδιού της περιόδου του Μεσοπολέμου, παράλληλα με την εξέλιξη της ελληνικής κοινωνίας της εποχής και με κάποια γεγονότα σχετικά με τη μουσική στην Ελλάδα σχηματίζεται ξεκάθαρα η εικόνα δημιουργίας και εξέλιξής του. Επίσης διαφαίνονται διάφορες τάσεις των συνθετών να εναρμονίζουν ή να διασκευάζουν δημοτικά και παλιά τραγούδια.

Η άνοδος της αστικής τάξης στην Ελλάδα έπαιξε πολύ σημαντικό ρόλο στην εξέλιξη του τραγουδιού καθώς αυτή ήταν ο βασικός αποδέκτης του. Η γενική και μουσική παιδεία καθόρισε κατά ένα μέρος το χαρακτήρα του ελληνικού τραγουδιού κατά τα τέλη του 19ου και αρχές του 20ου αιώνα. Το πιάνο την ίδια περίοδο αποτελούσε βασικό μέσο ψυχαγωγίας της αθηναϊκής οικογένειας. Το γεγονός λοιπόν ότι το ελληνικό τραγούδι είχε ευρύ κοινό, όπως αυτό της ελληνικής αστικής οικογένειας συνέβαλε στην αύξηση της παραγωγής του.

Από τον μεγάλο αριθμό επανεκδόσεων ορισμένων τραγουδιών φαίνεται η αυξημένη ζήτησή τους. Από το 1900 και μετά λειτούργησαν περισσότεροι από δέκα μουσικοί εκδοτικοί οίκοι στην Αθήνα και αρκετοί ακόμα στην Κωνσταντινούπολη, τη Θεσσαλονίκη, τη Σμύρνη και την Ερμούπολη. Αρκετοί συνθέτες και στιχουργοί εξέδιδαν οι ίδιοι τα έργα τους που αποτέλεσαν πηγή έρευνας της ιστορίας τους.

Επίσης, οι εκδόσεις μουσικών περιοδικών είναι ένα σημαντικό κεφάλαιο αυτής της εποχής και καταδεικνύουν το δημοφιλή χαρακτήρα των τραγουδιών. Τα τραγούδια των επιθεωρήσεων σκιαγραφούν σκωπτικά, κοινωνικά και πολιτικά γεγονότα καθρεφτίζοντας την κοινή γνώμη.

Συνθέτες της λόγιας μουσικής έγραψαν δημοφιλή τραγούδια κινούμενοι συνήθως από βιοποριστικούς λόγους.

Αποτέλεσμα της αγάπης του Έλληνα αστού για το τραγούδι είναι η ανάπτυξη της μουσικής παιδείας στην Ελλάδα. Το 1871 ιδρύθηκε το Ωδείο Αθηνών, το πρώτο ελληνικό ωδείο.

Ακόμα, σε μία εποχή που η σχέση του ελληνικού κοινού με τη μουσική περιοριζόταν, το τραγούδι αποτέλεσε συνεκτικό δεσμό ανάμεσα σε λόγιους συνθέτες και το ευρύ κοινό, ενώ το σημαντικότερο χαρακτηριστικό του ελληνικού τραγουδιού είναι ότι επηρεάστηκε από την ελληνική ζωή και απευθυνόταν σε ελληνικό κοινό.

ΣΥΓΓΕΝΗ ΕΙΔΗ

Swing

Το **σουίνγκ** (*swing*) είναι ένα είδος της τζαζ μουσικής που έγινε αυτόνομο και αναγνωρίσιμο στυλ κατά τη δεκαετία του 1930 στις Η.Π.Α. Αποτελεί ουσιαστικά ένα ενδιάμεσο σταθμό ανάμεσα στην παραδοσιακή και στη μοντέρνα τζαζ. Η ονομασία του προέρχεται από το αγγλικό ρήμα *swing*, που σημαίνει *κουνιέμαι, αιωρούμαι*, ακριβώς γιατί η μουσική ήταν εύθυμη και ρυθμική και γιατί συνδυαζόταν με τον αντίστοιχο χορό που απαιτούσε ευκίνησια. Το είδος του σουίνγκ πρωτοεμφανίστηκε μετά το 1920 στο Σικάγο, στις μεγάλες ορχήστρες νέγρων. Μετά το 1930 όμως πλήθαιναν οι μεγάλες ορχήστρες και οι λευκοί άρχισαν να αντιγράφουν τη μουσική των μαύρων. Χάρη στο σουίνγκ, άνοιξαν οι ορίζοντες της τζαζ και άρχισε η διάδοση της και έξω από την Αμερική. Ένα από τα θετικά στοιχεία του σουίνγκ ως μουσικό είδος αποτελεί το γεγονός ότι χρησιμοποίησε στις ορχήστρες λευκούς και νέγρους μουσικούς μαζί. Αυτό ήταν μια νίκη στις φυλετικές διακρίσεις των Αμερικανών και στην επιμονή τους να θεωρούν την τζαζ μουσική μόνο των νέγρων.

Τάγκο

Το **τάγκο** από τα Ισπανικά, είναι είδος μουσικής και αντίστοιχου χορού. Το τάγκο γεννήθηκε, ήκμασε και ακμάζει ακόμη στην περιοχή του Ρίο δε λα Πλάτα, δηλαδή στην Αργεντινή και την Ουρουγουάη, αλλά και διαδόθηκε σχεδόν σε όλον τον κόσμο. Τα πρώτα τάγκο παιζόντουσαν από μετανάστες στο Μπουένος Άιρες και το Μοντεβιδέο. Μέχρι το τέλος του 19ου αιώνα, το τάγκο ήταν ευρέως διαδεδομένο στις λαϊκές γεοτονιές του Μπουένος Άιρες αλλά αντιμετωπιζόταν εχθρικά από την αστική τάξη, στα προκατειλημμένα μάτια της οποίας φάνταζε σαν συνδεδεμένο με τον υπόκοσμο και τους οίκους ανοχής, σύνδεση που κάνουν συχνά διάφορες αναφορές στην ιστορία του τάγκο, που στην πραγματικότητα όμως απλώς αντανακλούν την αρχική προκατάληψη εναντίον του. Η "Χρυσή Εποχή" του τάγκο ήταν η περίοδος 1935-1955, η οποία συνέπεσε περίπου με την εποχή των μεγάλων ορχηστρών τζαζ στις Η.Π.Α. Την ίδια περίοδο, στην Ελλάδα του μεσοπολέμου γραφόντουσαν πάνω από εκατό τάγκο κάθε χρόνο, από συνθέτες όπως ο Κώστας Γιαννίδης, ο Αττίκ, ο Μιχαήλ Σουγιούλ και πολλοί άλλοι, τραγουδισμένα από την Σοφία Βέμπο, την Δανάη Στρατηγοπούλου, την Κάκια Μένδρη, τον Νίκο Γούναρη (προπάντων στην δεκαετία του 50) και άλλους.

Τζαζ

Με τον όρο **τζαζ** αναφερόμαστε στο μουσικό είδος που αποτέλεσε εξέλιξη της λαϊκής αμερικανικής μουσικής κατά τον 19ο αιώνα, με αφρικανικές καταβολές. Περιλαμβάνει αρκετά μουσικά είδη που στηρίχτηκαν σε ένα κοινό σκεπτικό κατασκευής, τον μερικό ή και ολικό αυτοσχεδιασμό. Γνώρισε σημαντική ανάπτυξη και διεθνή αναγνωρισιμότητα κατά τη δεκαετία του 1920. Η διάδοση της τζαζ μουσικής στηρίχθηκε σε μεγάλο βαθμό

στη μετανάστευση ή τις περιοδείες πολλών έγχρωμων και μη μουσικών. Οι μουσικοί της Νέας Ορλεάνης είχαν αρχίσει να περιοδεύουν σε ολόκληρη την Αμερική από πολύ νωρίς και σε κάθε τόπο αποτελούσαν ερέθισμα για τους ντόπιους μουσικούς, γεγονός που βοήθησε σημαντικά στην ανάπτυξη και εξέλιξη της τζαζ.

ΘΕΜΑΤΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΤΡΑΓΟΥΔΙΟΥ

Θεματολογία ελληνικών τραγουδιών

Τα θέματα των τραγουδιών διαφοροποιούνται ελαφρώς κατά χρονικές περιόδους και κατά είδος. Το αθηναϊκό τραγούδι, που βρίσκει την πιο χαρακτηριστική του έκφραση στην καντάδα, φέρει σαφείς επιρροές από το επτανησιακό τραγούδι και πραγματεύεται, κυρίως, θέματα γύρω από την αγάπη και τη ζωή της Αθήνας. Έχει έντονο ρομαντικό χαρακτήρα και συχνά χρησιμοποιεί στίχους λόγιων ποιητών, όπως οι Πολέμης, Πορφύρας, Δροσίνης, Μαλακάσης κ.ά.

Η αθηναϊκή επιθεώρηση εμφανίστηκε το 1894 και συνυπάρχει χρονολογικά, για ένα διάστημα, με το αθηναϊκό τραγούδι. Ασχολείται συνήθως με θέματα της επικαιρότητας που αφορούν στα πολιτικά και κοινωνικά τεκταινόμενα ή σε χαρακτηριστικούς κοινωνικούς τύπους της εποχής και, βέβαια, στο πάντοτε επίκαιρο θέμα της αγάπης. Έτσι το 1913 έχουμε τα «Πολεμικά Παναθήναια» και το «Πολεμικόν Πανόραμα», το 1910 την παράσταση «Ο κομήτης του Χάλλεϋ», τα τραγούδια «Οι γλεντζέδες» και «Στα μπάνια μόνο» από τον «Παπαγάλο» του 1920 και του 1927 αντίστοιχα, τον «Αδήλωτο» και την «Πεθερά» από τα «Παναθήναια» του 1915 ή το τραγούδι «Για σένα» από την επιθεώρηση «Το τζίτζικι».

Η θεματολογία της οπερέττας κινείται συνήθως γύρω από τον έρωτα που αποδίδεται με «ελαφρό» και χαρούμενο τρόπο. Παρ'όλ'αυτά, δε λείπει και η πιο σοβαρή (ορισμένες φορές δραματική) διάθεση σε ορισμένα έργα. Η παραγωγή των Ελλήνων συνθετών υπήρξε αρκετά αυξημένη στον τομέα της οπερέττας με βασικούς εκπροσώπους τους Θ. Σακελλαρίδη, Χ. Χαιρόπουλο και Ν. Χατζηποστόλου.

Μετά το 1930 τα θέματα που θίγουν, κατά κύριο λόγο, οι δημιουργοί του ελληνικού τραγουδιού είναι ο έρωτας και το κρασί. Το γραμμόφωνο και η ανάπτυξη της δισκογραφίας φέρνουν τους Έλληνες σε επαφή και με την ξένη μουσική, κυρίως την αμερικάνικη, από την οποία και επηρεάζονται άμεσα. Μεγάλες διαστάσεις παίρνει πλέον το φαινόμενο της προσαρμογής ελληνικών στίχων σε ξένα τραγούδια. Έτσι μαζί με τις παλιές καντάδες και τα τραγούδια των οπερεττών ακούγονται και οι σάμπες, τα βαλς και τα ταγκό.

Ο πόλεμος που έφυγε και ο νέος που προετοιμάζεται δεν φαίνεται να απασχολεί σοβαρά την τέχνη αυτή που απευθύνεται σε μεγάλα σύνολα ανθρώπων. Ο έρωτας, η αγάπη, η δύναμη της ζωής αλλά και η αναπόληση ενός ευτυχισμένου παρελθόντος (‘είπαμε σαν άλλοτε’), η μια τάση φυγής (‘θα σε πάρω να φύγουμε’) χαρακτηρίζουν τις δημιουργίες τους. Δημιουργίες απευθύνονται στις πλατιές λαϊκές μάζες και κινητοποιούν το συναίσθημα.

Αργότερα, ο πόλεμος έφερε στο προσκήνιο νέες ανάγκες. Οι καλλιτέχνες προσπαθούν να εντάξουν τα δημιουργήματά τους στη νέα πραγματικότητα. Πολλοί – φωτεινό το παράδειγμα της Σ. Βέμπο – γυρίζουν στα στρατόπεδα και εμπνέουν τους μαχόμενους

στρατιώτες «στρατεύοντας» ουσιαστικά την τέχνη στην εξυπηρέτηση ενός εθνικού στόχου. Στο κλίμα του ελαφρού αυτού τραγουδιού κινείται και η επιθεώρηση που διακωμωδεί την ήττα των Ιταλών στο αλβανικό μέτωπο και βοηθά με τον τρόπο της στο ψυχολογικό κλίμα της νίκης αλλά και στην αποδοχή της Νέας τάξης πραγμάτων όταν ο πόλεμος γέρνει υπέρ των Γερμανών· η κατοχή γίνεται η νέα ιστορική πραγματικότητα για τους Έλληνες και την Ελλάδα. Οι καλλιτέχνες παγωμένοι από το κλίμα που επικρατεί έχουν συνείδηση ότι αυτή η κατάσταση είναι τραγική αλλά παροδική, πως όλα θα αλλάξουν και πως ο πόλεμος αυτός όταν τελικά θα λήξει θα σημάνει το τέλος μιας εποχής και την αυγή μιας άλλης.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Η ομάδα μας ασχολήθηκε με τη σύνταξη του ερωτηματολογίου.

Το ερωτηματολόγιο δόθηκε στους συμμαθητές μας, ιδιαίτερα της Α' και Β' Λυκείου. Περιλάμβανε ερωτήματα σχετικά με το ρομαντισμό, την ιστορία και τους συνθέτες. Από μια πρώτη εκτίμηση, διαπιστώσαμε ότι:

- Ο ρομαντισμός ως ρεύμα δεν ήταν γνωστός στην πλειοψηφία των παιδιών. Όμως τον συνέδεσαν με ψυχικές συναισθηματικές καταστάσεις όπως το συναίσθημα, ο έρωτας, η τάση για μια πιο ιδανική στάση της ζωής.
- Επίσης για πολλούς είχε μεγάλη θέση στη ζωή τους και τις σκέψεις τους. Όμως ως μουσικό είδος αυτόνομο δεν το γνώριζε κανείς ενώ θεωρούν πως τα τραγούδια που ακούνε σήμερα δεν χαρακτηρίζονται για τον ρομαντισμό τους.
- Ακόμη σε ερωτήματα σχετικά με τον μεσοπόλεμο, οι περισσότεροι φαίνεται να γνωρίζουν ελάχιστα για την ιστορική αυτή περίοδο ενώ τα χρονικά της όρια δεν προσδιορίστηκαν από όλους.
- Άγνωστα επίσης ήταν τα ονόματα συνθετών ή στιχουργών της εποχής αυτής που σήμαινε για μας πως δεν έχουν απήχηση ή δεν είναι από τα προβεβλημένα. Άλλωστε αναφέρονται σε εποχή περασμένη που ίσως να μην έχει τίποτε να πει στους εφήβους της εποχής μας.
- Άγνωστα επίσης ήταν μουσικά είδη όπως η οπερέττα, η καντάδα ή είδη όπως το σουίνγκ και η τζαζ ή το τάνγκο.

ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΙ – ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΕΣ

Αττίκ

Κλέων Τριανταφύλλου

(**Κλέων Τριανταφύλλου**) (Αθήνα ή Ζαγαζίκ Αιγύπτου ή, και το πιθανότερο, Τσαγκαράδα Πηλίου 1882/1885 - Αθήνα 1944): Υπήρξε συνθέτης και στιχουργός ελαφρών τραγουδιών (που τα ερμήνευε ο ίδιος: "*chansonnier*"), πιανίστας, και σκηνικός παρουσιαστής ("*animateur*"). Ήταν αναμφίβολα, ο μεγαλύτερος τραγουδοποιός της προπολεμικής Εποχής.

Σπουδές

Γόνος πλούσιας οικογένειας Αιγυπτιωτών, τέλειωσε γύρω στο 1900 το Εθνικό Λύκειο Αθηνών και στη συνέχεια το Παν/μιο Αθηνών (Νομική), με σκοπό να ακολουθήσει το διπλωματικό στάδιο. Παράλληλα έκανε μαθήματα φλάουτου, με τον Ν. Κουλούκη στο Ωδείο Αθηνών (εγγράφηκε το 1902 και μάλιστα, το 1904, τιμήθηκε με Α΄ Έπαινο). Το 1907 εγκαταστάθηκε στο Παρίσι για να συνεχίσει νομικές σπουδές, όμως γράφτηκε στο εκεί Ωδείο (μαθητής στα θεωρητικά των Εμίλ Πεσάρ και Καμίγ(ι) Σαιν-Σάνς) και τελικά τον απορρόφησε η ελαφρά μουσική και το θέατρο.

Σταδιοδρομία στο εξωτερικό

Έτσι, εργάστηκε ως ηθοποιός - "κονφερανσιέ", ενώ παράλληλα συνέθεσε 300 περίπου ελαφρά τραγούδια (πολλά από τα οποία σώζονται στο αρχείο της Δανάης Στρατηγοπούλου). Λέγεται ότι "ντεμπουτάρησε" το 1910 σε ένα "ταμπαρέν" (κάτι μεταξύ "καφέ-σαντάν" και "καμπαρέ") με το τραγούδι του "*Malgré tout*" ("Παρ' όλα αυτά"). Τα τραγούδια του άρεσαν στους Γάλλους, τυπώθηκαν στο Παρίσι και τραγουδήθηκαν από μεγάλες "βεντέτες" της εποχής (τον Μαγιόλ, τον Φραζόν, τη Μιστεγκέτ, τον Ντιζόν, κ.ά.). Μετέχοντας σε διάφορα συγκροτήματα περιόδευσε χώρες της Ευρώπης, της Αμερικής και της Αφρικής. Το 1915 έδωσε 5 "μουσικές εσπερίδες" στη Θεσ/νίκη (Θέατρο Λευκού Πύργου) με την παρουσία των πριγκίπων Νικολάου και Χριστοφόρου. Το 1920-21 περιόδευσε στη Νότια Αμερική, τη Ρουμανία, τη Ρωσία, καταλήγοντας στην Πόλη. Εκείνη την εποχή μάλιστα, ως θερμός «βενιζελικός», έγραψε και το τραγούδι «Η μετανοιωμένη», υπαινισσόμενος την Ελλάδα που καταψήφισε τον Εθνάρχη στις εκλογές του 1920 («Έλα γλυκέ μου τύραννε, ξανατυράννησέ με, από το χέρι πάρε με, στην Πόλη πήγαινε με. Μ' εσένα ζούσε αρχόντισσα και τώρα είμαι ζητιάνα, για δες με πώς κατάντησα, δεν με λυπάσαι πια; Την αγκαλιά σου άνοιξε, να βρω παρηγοριά»...).

Επιστροφή στην Αθήνα

Το 1926 επέστρεψε στην Αθήνα και το 1928 σχημάτισε με τα αδέρφια του Κίμωνα και Κορίννα, το "Τρίο Τριανταφύλλου", που για λίγο διάστημα πρόσφερε ελαφρά μουσική ποιότητας. Ωσπου, το 1930/31, κατάρτισε συγκρότημα (σε συνεργασία με τους Δ. Ευαγγελίδη, Βώττη και Παντελή Χόρν) εμφανιζόμενος στο προσωπικό του "σόου" που έμεινε στην Ιστορία (...τόπος, παράσταση και συμμετέχοντες) ως "Μάντρα|Μάντρα του Αττίκ" (λειτούργησε ως την κήρυξη του Ελληνοϊταλικού Πολέμου σε διάφορους χώρους περί την οδό Φωκίωνος Νέγρη: υπαίθριο θέατρο της οδού Μεθώνης, υπαίθριο θέατρο "Δελφοί" οδού Αχαρνών και από το 1938, στην ταβέρνα "Μονμάρτη"). Μέσα από τη "Μάντρα" του (που υπήρξε αναμφίβολα η πρώτη αθηναϊκή μουσική..., δημιουργώντας "Σχολή") αναδείχτηκαν πολλές διασημότητες της νεότερης ελληνικής τέχνης: ο Ν. Μοσχονάς, ο Ορέστης Λάσκος, ο Μίμης Τραϊφόρος, η "Καλή Καλό", η Πάολα, ο Κ. Μπέζος, η Μπέμπα Δόξα, η Δανάη, η Ήρα Μαρκοπούλου, η Κάκια Μένδρη, η Νινή Ζαχά, η Καίτη Ντιριντάουα, ο Τάσος Βάμπαρης, η Λουίζα Ποζέλι, ο μίμος Ζαζάς (με μπί 2 μέτρα), ο Σταθόπουλος και προ πάντων, νέα φωνητικά ταλέντα όπως: η Μιτσούκο, ο Θάνος, η Ζωή Νάχη, η Αρία, η Ζανίνα, η Νίτσα Μόλλυ, η Αγγέλα Λυκιαρδοπούλου, η Καίτη Επισκόπου, ο Βάσος Σεϊτανίδης, ο Τόνυ Ράις, ο Θ. Αγγελόπουλος, ο Πύρπασος, η Κίτυ Άλμα, η Ντόλυ Φλίσκο, η Ρίτα Δημητρίου, ο Κορώνης, και πολλοί άλλοι. Η "Μάντρα|Μάντρα" κατά τους χειμωνιάτικους μήνες περιόδευε σε επαρχιακά κέντρα (ή την Αίγυπτο), ενώ κατά τη χειμερινή περίοδο του 1936 συνεργάστηκε με την ορχήστρα του Μπιάνκο και εμφανίστηκε στο θέατρο "Αλίκης".

Συνθέσεις

Ο "Αττίκ" στη διάρκεια της "αθηναϊκής" του περιόδου συνέθεσε γύρω στα 200 τραγούδια, πολλά από τα οποία έγιναν μεγάλες επιτυχίες και τραγουδιούνται ως σήμερα: "Τα καημένα τα νιάτα", "Αν βγουν αλήθεια", "Παπαρούνα", "Να ζει κανείς", "Τρεχαντήρι", "Μαραμένα τα γιούλια κι οι βιόλες", "Το οργανάκι", "Είδα μάτια πολλά", "Θαρρώ", "Ερημος, βαρύς και μόνος" (ή "Ο διαβάτης της ζωής"), "Ζητάτε να σας πω", "Τόσοι σου 'παν σ' αγαπώ", "Φαληράκι", "Το χρήμα", "Τί να την κάμω την ομορφιά σου", "Κι όμως" (1935), "Είν' η αγάπη χίμαιρα" (1937), "Όταν σημάνει η ώρα", "Ακου Νανέτα", "Χωρίς εσένα το μυαλό μου αργεί", "Σερενάδα", "Κι αν μετανιώσωμε", "Αδिका πήγαν τα νιάτα μου", "Παλιό βαλσάκι", "Ρώτα την καρδιά σου, ρώτα", "Της μιας δραχμής τα γιασεμιά", "Ας αλλάξουμε ομιλία", «Είναι αγάπες που ξεχνιούνται», «Μη μ' αγαπάς, δεν σ' το ζητώ ποτέ», "Χαβάγια", "Μυστήριο η γυναίκα", "Κατινιώ", "Ναι είν' αγάπες όπου σβήνουν", "Καινούργιο τραγούδι", "Όταν μια αγάπη που νομίζαμε αιωνία", "Γιατί μεθώ", «Μια γωνίτσα», "Κάθε αγάπη", "Μην κλαις", "Χωρίς φίλι", "Τα τελευταία γιασεμιά", "Γιατί μεθώ", "Να της πεις", "Ακόμα ένα ταγκό", "Και τί μ' αυτό;", "Το φαρμάκι", "Στερνή βαρκάδα", "Τί περίφημος καιρός", "Από μέσα πεθαμένος", "Το Μεράκι", "Μάργα, Μαργαρώ", "Στυμμένο το σταφύλι", «Πώς άλλαξ' ο κόσμος», «Σ' αγαπώ», κ.λπ. Επίσης τα κωμικά τραγούδια: "Ο Δημητράκης" ("Δεν σου πάει το πάχος Δημητράκη"), "Άλλαξ' ο κόσμος", "Αλήθεια σου το λέω", "Περσεφόνη", "Ο περιπλανωμένος Ιουδαίος", κ.λπ. Μεγάλο μέρος των τραγουδιών του μπορεί να δεχτεί το χαρακτηρισμό της "μπαλάντας". Συνέθεσε επίσης μουσική σε επιθεωρήσεις ("Περί

Ψυρρή", "Κινηματογράφος", "Μάρε Νόστρουμ"), σε οπερέτες ("Τι είναι ο έρωας", "Αφροδίτη της Μήλου") και σε δράματα ("Γιατί μεθώ"). Τέλος πρωταγωνίστησε στην ταινία "Τα χειροκροτήματα", του Γ. Τζαβέλλα (1944), που τον βιογράφησε. Αυτοκτόνησε τον Αύγουστο του 1944 πίνοντας ένα μπουκάλι "βερονάλ", αλλά ο ιατροδικαστής χαρακτήρισε το θάνατό του "δυστύχημα", αποδίδοντάς τον σε "οξεία δηλητηρίαση δια βερονάλης". (Η αλήθεια είναι ότι κάθε βράδυ ο "Αττίκ" έπινε "βερονάλ", γιατί αλλιώς δεν μπορούσε να κοιμηθεί...). Υπάρχει και η εκδοχή ότι εκείνες τις μέρες τον πρόσβαλαν και τον χτύπησαν κάτι Γερμανοί στρατιώτες κι αυτό απετέλεσε τη σταγόνα που ξεχείλισε το ποτήρι της ζωής ενός ευαίσθητου καλλιτέχνη που γερνούσε ολομόναχος... Το έργο του, χαρακτηριζόμενο από ποιητική και μουσική αρτιότητα, συνέτεινε τα μέγιστα στον "εξευρωπαϊσμό" του ελληνικού αστικού γούστου, επηρεάζοντας ταυτόχρονα πολυαριθμότατη χορεία οικτρών μιμητών...

Για τον Αττίκ

Να τι έγραψε γι' αυτόν ως "Νεκρολογία" ο Δημήτρης Μπόγγρης ("Νέα Εστία", τ. 411-12: 1944): "Ο Κλέων Τριανταφύλλου, ο γλυκός τραγουδιστής, που έπεσε από τις σκληρές συνθήκες της σημερινής άχαρης ζωής, δεν χάρισε μονάχα στην Ελλάδα μας περίφημα τραγούδια γιομάτα αίσθημα και ευγένεια, μα συνέβαλε με την καλλιτεχνική του ιδιοσυγκρασία, την μεγάλη του μόρφωση, το σπινθηροβόλο πνεύμα του και προ παντός με την ακάματη εργατικότητα του, στην κίνηση για την ανύψωση της αισθητικής και διανοητικής στάθμης του μεγάλου κοινού, για τον εκπολιτισμό της χώρας. Γιατί αλήθεια δεν μου φαίνεται, πως θα γνωρίση στο μέλλον η πρωτεύουσα και η ελληνική επαρχία πιο ευχάριστο δροσερό και σοφό σχολείο από την "Μάνδρα" του μακαρίτη, καλού μου φίλου. Μέσα σε γέλια, σε τραγούδια, πειράγματα, καλαμπούρια, χτυπιόταν με αμείλικτο Αριστοφάνειο τρόπο ο "σνομπισμός", η ματαιοδοξία, η βλακώδης έπαρσις, η αμάθεια, η σοβαροφάνεια, η υποκρισία, η βία, η επίδειξις του πλούτου. Ο ατσαλάκωτος ρωμιός, που σκότωνε το συγγενή του και το φίλο του πάνω στο γλέντι, στα βαφτίσια και στους γάμους για την "παρεξήγησι", έμαθε από τότε που αποφάσισε ο Κλέων ν' αφήσει το Παρίσι και τις "μπουάτ" της Μονμάρτρης και να εγκατασταθή μόνιμα στον τόπο μας, ν' ανέχεται το αστείο και το πείραγμα και ν' απαντάη σ' αυτά όχι με την γροθιά του και την κάμα, αλλά με τα ιπποτικά και αναίμακτα όπλα του λόγου. Όσοι παρακολούθησαν τακτικά τις παραστάσεις του μικρού και πρωτότυπου θεάτρου του "Αττίκ", θα θυμούνται τα ωραία και χαριτωμένα επεισόδια με τις ευέξαπτες παρέες και τους θαυμαστούς διαξιφισμούς του Αττίκ μαζί τους. Μονοκόμματοι και στενοκέφαλοι επαρχιώτες, ρηχοί και επηρμένοι "σνομπ", φουσκωμένοι σαν Ινδιάνοι άνθρωποι των όπλων, ψευτομορφωμένοι, ταρτούφοι με την ηθικολογία και την καλή συμπεριφορά υπό μάλης μόλις τολμούσαν να σηκώσουν το κεφάλι τους και να διαταράξουν την ατμόσφαιρα της μάνδρας, παρεδίδοντο χάρις στη διανοητική υπεροχή του Αττίκ απογυμνωμένοι από κάθε λεοντή, στην άγρια πρόγκα του κοινού. -'Κάτσε κάτω κρύε', ακουγόταν σαν δίκαιη διαμαρτυρία η φωνή του πλήθους. Και ο οποιοσδήποτε ταραξίας με κλονισμένο πια το ηθικό ή αποχωρούσε ή καθότανε ταπεινωμένος, πειθαρχημένος ... Η συμβολή του στον καλλιτεχνικό τομέα είναι αφάνταστα μεγάλη για το τόπο. Σε εποχή που οι διάφοροι ταγογράφοι μας και άλλοι μουσουργοί και στιχογράφοι μας τάχαν βάλει με τη γυναίκα - θυμόσαστε την ωραία αυτή εποχή που τα τραγούδια μας θύμιζαν λιγάκι τους καννιβάλους "Θα σ' εκδικηθώ", "Θα μου το πληρώσης", "Σούπα μην ξαναμπλέξης με τη

γυναίκα" κ.λπ. - οι συνθέσεις του Αττίκ ολόκληρα δικές του, αφού τους στίχους και τη μουσική τα έγραψε ο ίδιος, ερχόντουσαν σαν ειδυλλιακό τοπίο φωτισμένο από το γλυκύτερο φως του αισθήματος, να μας ξεκουράσουν από τα βάσανα και τις πίκρες της ζωής και να μας θυμίσουν πόσο πολύτιμος είναι για μας τους άντρες ο σύντροφος της ζωής μας, η γυναίκα ...". (Περισσότερες πληροφορίες, μπορεί να αντλήσει ο ενδιαφερόμενος αναγνώστης από το βιβλίο για τον «Αττίκ» της Δανάης Στρατηγοπούλου.

«Ο θείος μου, ο Αττίκ»

Η Πέλεια Τζαρτίλη μάς ξεναγεί, με ανέκδοτο υλικό, στον μελωδικό κόσμο του ποιητή της ερωτικής απογοήτευσης, που εξακολουθεί να συγκινεί 64 χρόνια μετά το θάνατό του

Αρχές Αυγούστου, ο θείος έρχεται στο σπίτι μας. Αυτό το θυμάμαι. Είμαι μικρό παιδί. Βλέπω κι ακούω όλη τη στιχομυθία μεταξύ της μητέρας μου και του Κλέωνα. Η μητέρα μου λεγόταν Βακώ. Του λέει η μητέρα μου: Κλέων, να σε κεράσω μια βουσσινάδα; Είναι φρεσκοκαμωμένη. Ναι, της λέει εκείνος, να μου την κεράσεις. Σηκώνει το ποτήρι και προσθέτει: Στην υγειά σου Βακώ, αυτή είναι και η τελευταία που πίνω από τα χέρια σου. Γιατί εγώ θα αυτοκτονήσω. Του απαντά η μητέρα μου: Ελα, καημένε Κλέων, για όνομα του Θεού, μια ζωή μάς απειλείς με αυτή την αυτοκτονία σου. Και το έφερε βαρέως μετά, γιατί δεν τον πήρε στα σοβαρά τότε. Αρχές Αυγούστου του 1944 το είπε αυτό. 28 Αυγούστου το είχε κάνει».

Εκείνο τον Αύγουστο ο Κλέων επιστρέφει με το ποδήλατο στο σπίτι και κατά λάθος σκουντά έναν Γερμανό στρατιώτη, ο οποίος εκφράζει πάνω του τα πιο βίαια ένστικτά του. Αιμόφυρτος φτάνει στο σπίτι, μπαίνει στο δωμάτιό του και ζητάει ένα χαμομήλι. Το ποτήρι της ευαισθησίας και της περηφάνιας του ξεχειλίζει. Στα κατάλοιπα του χαμομηλιού αυτού εντοπίζεται η υπερβολική δόση από το υπνωτικό βερονάλ. Η προσωπική μαρτυρία της Πέλειας Τζαρτίλη που με μουσειακή φροντίδα διασώζει σήμερα το μοναδικό αρχείο που υπάρχει για τον αγαπημένο της θείο, έναν από τους πιο σπουδαίους συνθέτες, ποιητές, ερμηνευτές και πιανίστες που ανέδειξε στο πρώτο ήμισυ

του περασμένου αιώνα αυτός ο τόπος, έχει ιδιαίτερη βαρύτητα. Γιατί αν το όνομα Κλέων Τριανταφύλλου δεν λέει κάτι σε πολλούς, τότε σίγουρα το ψευδώνυμό του, Αττίκ, μαρτυρεί πολύ περισσότερα.

Ο Αττίκ γεννιέται το 1885 στο Ζαγαζίκ της Αιγύπτου. Ο πατέρας του, Δημήτριος Τριανταφύλλου, βαθύπλουτος βαμβακοπαραγωγός και έμπορος της Αιγύπτου, πεθαίνει μόλις μεταφέρει την οικογένειά του στην Ελλάδα. Από την άλλη, η μητέρα του, η Εριθέλγη, διαθέτει ένα απaráμιλλο πάθος για τις τέχνες και τα γράμματα. Μάλιστα, σε τέτοιο βαθμό που νοικιάζει ολόκληρο σιδηροδρομικό συρμό για την ίδια, τα παιδιά και το υπηρετικό προσωπικό για ένα ταξίδι-αστραπή στο Παρίσι μόνο και μόνο για να μη χάσουν την παράσταση με τον Καρούζο στην Οπερα! Επιπλέον, οι «Μουσικές Ωρες» αποτελούν κάτι σαν θεσμό για την οικογένεια, όταν η μητέρα και τα δύο αγόρια εναλλάξ, κάθονται στο πιάνο, παίζοντας μουσικές για «τέσσερα χέρια» (a quatre mains).

Ο Αττίκ μαθαίνει πιάνο και παράλληλα φλάουτο, τελειοποιώντας το στο Ωδείο Αθηνών. Μετά τις νομικές σπουδές στην Αθήνα τα δύο αδέρφια φεύγουν το 1907 για το Παρίσι. Οπου αντί να σπουδάσουν Πολιτικές Επιστήμες -προορίζονταν για μια λαμπρή διπλωματική καριέρα- εγγράφονται στο περίφημο Conservatoire de Paris. Ο Κλέων μαθαίνει αντίστιξη στην τάξη του Penard και μεταξύ των δασκάλων του συγκαταλέγεται και ο Saint-Sans. Γρήγορα γίνεται περιζήτητος συνθέτοντας και παίζοντας στα μεγαλύτερα κέντρα του Παρισιού. Η αναγνώρισή του είναι τέτοια που υπογράφει συμβόλαιο με τον εκδοτικό μουσικό οίκο Editions Universelles ως ένας από τους τέσσερις μόνιμους συνθέτες του. Αφού όμως στο Παρίσι πηγαίνει ως Τριανταφύλλου, πώς μένει στην ιστορία της γαλλικής πρωτεύουσας ως Αττίκ; «Οι Γάλλοι συνάδελφοί του συνήθιζαν να τον πειράζουν. Το «φυλλού» στα Γαλλικά πάει να πει μπαγαπόντης», εξηγεί η ανιψιά του. «Και έλεγε: αυτό πρέπει να το αλλάξω. Το έκοψε και το έκανε «Τριανταφύλλ». Αλλά ήταν μακρόσυρτο. Και σκεφτόταν: κάτι που να θυμίζει και Ελλάδα και να διαβάζεται στα Λατινικά. Έτσι κατέληξε στο Αττίκ. Και από τότε δεν το άλλαξε».

Λόγω της ασθένειας της αδερφής του Νόρας πολύ γρήγορα γυρίζει πίσω στην Ελλάδα. Η Αθήνα δεν του κόβει τα φτερά. Αντιθέτως: εδώ ανακαλύπτει την έφεσή του στο στίχο. «Είχε από μικρός τη φλέβα. Όταν ήταν στο Παρίσι ο στίχος ήταν ως επί το πλείστον Γάλλων ποιητών. Από τη στιγμή που βάζει τα ελληνικά λόγια αποφασίζει και λέει μόνο δικά του. Αποδεικνύει ότι ήταν και ποιητής».

**Πόσοι περνούν απελπισμένοι
με βλέμμα σκυθρωπό
γιατί τρελά πίστεψαν οι καημένοι
στη λέξη «σ' αγαπώ».
Τη λέξη αυτή τη μάγισσα
που 'χει ομορφιές πολλές
μ' άρωμα χάνει, γίνεται πλάνη< τη>**

Παντρεύεται τρεις φορές. Το μοναδικό παιδί που κάνει, μωρό ακόμη, πεθαίνει. Η πρώτη του γυναίκα, ο μεγάλος του έρωτας, η Μαρί - Ελέν, μη αντέχοντας την απώλεια, έπειτα από λίγους μήνες φεύγει κι εκείνη από τη ζωή. Η σχέση με τη δεύτερη σύζυγό του, ηθοποιό και καλλονή Μαρίκα

Φιλιππίδου, θα αποτελέσει ένα από τα πιο θρυλικά ρομάντζα της εποχής. Για εκείνη γράφει το πασίγνωστο «Είδα Μάτια»:

Είδα μάτια πολλά γαλανά στη ζωή μου
να κοιτούν απαλά
Και να ανάβουν την ψυχή μου
Μα τόσο μαγικά να μιλούν πιο γλυκά
Δεν είδα άλλα και τόσο μεγάλα στο λέω αληθινά.

Μούσα για τον Αττίκ είναι κάθε του έρωτας. Όταν η Μαρίκα Φιλιππίδου «ξεμουαλίζεται» με τον ψηλό ίλαρχο Σταμάτη Μερκούρη (πατέρα της Μελίνας Μερκούρη) και εγκαταλείπει τον Αττίκ, εκείνος βιώνει μία τραγωδία, την οποία μετουσιώνει σε ποίηση και μουσική. Μάλιστα, όταν κάποιο βράδυ η Μαρίκα επισκέπτεται με το δεύτερο σύζυγό της τη Μάντρα, το κοινό αντιλαμβάνεται την παρουσία τους και ζητάει επίμονα και ρυθμικά το «Είδα Μάτια». Ο Αττίκ φεύγει από τη σκηνή και μέσα σε ελάχιστο χρόνο επιστρέφει με ένα τραγούδι - απάντηση, όπου αποτυπώνει τη συναισθηματική του οδύνη. Πρόκειται για το «Ζητάτε να σας πω»:

Ζητάτε να σας πω τον πρώτο μου σκοπό
τα περασμένα μου γινάτια
ζητάτε «είδα μάτια»
με σκίζετε κομμάτια

«Αυτό ήταν το μυστικό του: Ανθρωπιά, ευγένεια, ευψυχία. Μελωδίες τέλειες. Αρμονίες άψογες και πλούσιες. Στίχοι ποιητικοί, πότε Βερλαίν και Πορφύρας, πότε Σουρής και Ραμπαγάς. Σε ουσία και φόρμα», γράφει το 1986 στο βιβλίο της, με τίτλο μόνο τη λέξη ΑΤΤΙΚ και μάλιστα σε κεφαλαία γράμματα, η Δανάη Στρατηγοπούλου, μούσα του Αττίκ και του Πάμπλο Νερούδα. «Ήταν ολόκληρος κόσμος γεμάτος μουσική ο άνθρωπος αυτός. Ήταν μια πλημμύρα από μελωδίες, μια ανάγκη έκφρασης με τραγούδια, τραγούδια, τραγούδια...».

Σε μια παλιά πληγή που ακόμη αιμορραγεί
μη μου γυρνάτε το μαχαίρι,
αφού ο καθένας ξέρει,
τι πόνο θα μου φέρει.

«Εμμείτο πολύ ωραία τι νομίζετε; Τη μύγα. Ακουγε το βουητό το οποίο εμμείτο θαυμάσια. Του άρεσε από μικρός να χαζεύει στα τζάμια τις μύγες. Πώς ερωτεύονταν, πώς πήγαιναν δυο δυο, πώς μιλούσε μια μύγα στην άλλη», θυμάται η ανιψιά του Πέλεια. Τις πλούσιες καλλιτεχνικές του ιδιότητες και ανησυχίες θα ξετυλίξει το 1930 στην περίφημη Μάντρα. Ένα πρωτοποριακό εγχείρημα με πρωταγωνιστή τον ίδιο στον πολλαπλό ρόλο του πιανίστα, του συνθέτη, του τραγουδιστή, του ηθοποιού, του μίμου, του «κονφερανσιέ». Πλάι του η Κάκια Μένδρη, η Δανάη, η Νινή Ζαχά, ο Μίμης Τραϊφόρος και αργότερα το «παιδί της ψυχής του», όπως ονομάζει τη Λουίζα Ποζέλι. Ο Αττίκ γράφει για τη Μάντρα τον Ιούνιο του 1944: «Τι

ήταν η πρώτη Μάντρα; Πολλές σανίδες, λίγη μπογιά και αρκετή πρωτοπορία. Ένα ξύλινο παράπηγμα-σκηνή, ύψους 6 - 7 μέτρων και δίπλα η αυλόπορτα είσοδος. Στο δρόμο η πρόσοψη παριστάνει ένα φτωχικό διάδροφο σπιτάκι με ζωγραφισμένα πορτοπαράθυρα».

Αρχικά στην οδό Μεθώνης και αργότερα στην οδό Αχαρνών, «μαντρώνει» τους Αθηναίους, όπως χαρακτηριστικά αναφέρουν οι νυχτόβιοι της εποχής, συγκεντρώνει τους πιστούς της καλής μουσικής

και συγκινεί με τα «οχτάστιχά» του, που αποδεικνύουν τη μανία του για την τέλεια ρίμα και τη μαγική του διάθεση για αυτοσχεδιασμό πάνω στη σκηνή. Ο Αττίκ είναι ο πρώτος που κάνει οpe-man-show στην Ελλάδα. Είναι ο εμπνευστής τού -χωρίς ιστορικό προηγούμενο- ταυτόχρονου διπλού σφυρίγματος. Από τα χείλη του ηχεί μια διπλή μελωδία ισάζια με δύο πνευστά μουσικά όργανα. Και φυσικά στη Μάντρα επιστρατεύει το χιούμορ του ως αντίδοτο στην έντονα συναισθηματική του φόρτιση. Τραγουδά λοιπόν για τον «ξακουστό στην πολυφαγία και λαιμαργία» φίλο του:

Δε σου πάει το πάχος Δημητράκη
Κάνε πια και δίαιτα λιγάκι
Πρέπει να αποφεύγεις τα πολλά πιοτά
Σούπες, μακαρόνια και ζαχαρωτά.

Το ίδιο τραγούδι λέει στα δύσκολα και στη μητέρα του. «Όταν ήταν κακόκεφη εκείνος πήγαινε στο πιάνο, της το τραγουδούσε, εκείνη άρχιζε να χαμογελάει και άλλαζε η ατμόσφαιρα», θυμάται η αγαπημένη ανιψιά του, εξηγώντας την παθολογική αγάπη του Αττίκ για τη μητέρα του. Και όταν το 1940 εκείνη πεθαίνει, η δημιουργική του διάθεση πέφτει ξαφνικά στο κενό. Το τελευταίο του τραγούδι με τον εύγλωττο τίτλο «Χωρίς εσένα», αν και πολλοί νομίζουν ότι είναι ερωτικό, αναφέρεται στη μητέρα του. Μάλιστα, το γράφει, παρατηρώντας τη θέση των πουλιών πάνω στα καλώδια του ρεύματος. Φαντάζεται τα καλώδια ως πεντάγραμμα και τα πουλιά ως νότες. Έτσι γράφονται οι πρώτες νότες του «Χωρίς Εσένα». «Είδες που μπορείς να ξανασυνθέσεις;» του λέει ο αδερφός του. «Ναι, αλλά δεν έχω διάθεση, δεν θέλω. Αυτό το έκανα για τη μητέρα», απαντά εκείνος.

Χωρίς εσένα το μυαλό μου αργεί
άλλους κόσμους η ψυχή μου
τραγικά νοσταλγεί
σαν υπνοβάτης μόλις βγούνε τ' αστέρια
όλο απλώνω τα χέρια προς άλλη γη.

Ο θάνατος της μητέρας του, το άσβεστο μίσος του για τους Γερμανούς κατακτητές, το γεγονός ότι δεν προλαβαίνει έγκαιρα να μεσολαβήσει για να σωθούν τα δύο παιδιά συνεργάτη του από τη Μάντρα και οι συνεχείς αιμοδοσίες στον Ερυθρό Σταυρό κλονίζουν τον εύθραυστο χαρακτήρα του. Αν και σε όλη του τη ζωή αστειεύεται απειλώντας με την αυτοκτονία, εκείνο τον Αύγουστο του 1944 σοβαρολογεί και συντάσσει τη διαθήκη του, γνωρίζοντας πως το τέλος δεν αργεί.

Χωρίς εσένα με βαραίνει η ζωή
όσο και να την υμνούνε τα πουλιά το πρωί
κι όταν βραδιάζει το φριχτό μου μαράζι
χρωματίζει μ' ασχημιά ως κι αυτά τα γιασεμιά
στην ερημιά.

Ευφυής και τρυφερός. Αιματηρά γνήσιος και ειλικρινής. Με ακραία μελό λέξεις και ιστορίες. Χωρίς να γίνεται «μελό». Με το σφυγμό να χτυπά δυνατά στο σήμερα. Ακριβώς έτσι, με τα δάχτυλα στο πιάνο και με πεντάλ κάποιον έρωτα στην τσέπη, ο Αττίκ διαχρονικά αυτοσχεδιάζει, σφυρίζει, τραγουδάει, γελάει, πονάει. Μουσικά ανυπότακτος και τολμηρός. Πάντα πιστός στην αληθινή νότα της ευαισθησίας. Ως πότε; Όσο ακόμη αντέχουν τα συναισθήματα. Κι όπως εκείνος συνοψίζει:

Εκλαψα για να γράψω
έγραψα για να τραγουδήσω
κι ετραγουδήσα για να ζήσω

Μάνδρα του Αττίκ

Η άλλοτε περίφημη **Μάνδρα του Αττίκ**, ή **Μάντρα του Αττίκ**, δεν ήταν κάποιος περίφρακτος χώρος όπως αφήνεται να εννοηθεί αλλά ένα περισπούδαστο για την εποχή του καλλιτεχνικό συγκρότημα τραγουδιστών και άλλων αυτοσχεδίων παρουσιαστών, μίμων κλπ με διάφορες και πολλές δημόσιες εμφανίσεις και εκδηλώσεις στην Αθήνα, του οποίου την καλλιτεχνική διεύθυνση, "κομπέρ", είχε ο Κλέων Τριανταφύλλου γνωστότερος ως **Αττίκ**. Την πρωτοβουλία της ίδρυσης αυτής της καλλιτεχνικής ομάδας με τον τίτλο "Μάνδρα" είχε ο Αττίκ το θέρος του 1931 σε συνεργασία με τους Δ. Ευαγγελίδη, τον Βώττη και τον Παντελή Χορν οπότε και πρωτοπαρουσιάστηκε αυτή σε υπαίθριο θέατρο, της οδού Μηθύμνης στην Πλατεία -τότε- Αγάμων. Από τότε η "Μάνδρα του Αττίκ" κάθε καλοκαίρι εμφανίζονταν στην Αθήνα και το χειμώνα περιόδευε στις επαρχίες μέχρι το 1938 οπότε και εγκαταστάθηκε μόνιμα σε μια αθηναϊκή ταβέρνα, την "Μονμάρτη", στη διασταύρωση των οδών Αχαρνών και Ηλείου, η λειτουργία της οποίας εξακολούθησε μέχρι την κήρυξη του ελληνοϊταλικού πολέμου. Επί σειρά ετών, τα καλοκαίρια, το πρόγραμμα της Μάνδρας του Αττίκ παρουσιαζόταν στο υπαίθριο "θέατρο Δελφοί" επί της οδού Αχαρνών. Πολλοί καλλιτέχνες όφειλαν την ανάδειξή τους στη Μάνδρα του Αττίκ. Μεταξύ αυτών: οι τραγουδίστριες Λουίζα Ποζέλι, Ζωή Νάχη, Καλή Καλό, Δανάη, Κάκια Μένδρη, Ντιριντάουα, της οποίας το πραγματικό όνομα ήταν Καίτη Οικονόμου, Λέλα Μιτσούκο, η τελευταία αποκάλυψη του Αττίκ, επίσης ο ντιζέρ Τώνης Ράις, ο Κ. Μπέζος, ο πολυθρύλητος και πανύψηλος μίμος Ανδρέας Ζουλάς, που ο Αττίκ τον παρουσίασε με το όνομα Ζαζάς, ο Σπαθόπουλος, και οι πρώτοι "κομφερασιέ" Ορέστης Λάσκος, Χρήστος Πύρπασος, Μίμης Τραϊφόρος, Φίλωνας Αρίας και πολλοί άλλοι. Η "Μάνδρα του Αττίκ" διαλύθηκε μετά τον θάνατο του Αττίκ το 1944. Πολλοί καλλιτέχνες προσπάθησαν, χωρίς επιτυχία, να δημιουργήσουν παρόμοια συγκροτήματα. Στη δεκαετία όμως του 1950 άρχισαν να δημιουργούνται αναψυκτήρια με έντονο το ύφος της συνέχειας αυτού του είδους καλλιτεχνικής

παρουσία, κυριότεροι δημιουργοί των οποίων ήταν ως παρουσιαστές ("κομφερασιέ") οι Γιώργος Οικονομίδης, στο Πεδίο του Άρεως ο Όμηρος Αθηναίος, στο Γκρην Παρκ, ο Ζαχαρίας Τσίχλας στην Αίγλη του Ζαπτείου, κ.ά. Σύμφωνα με αρχεία της Ελληνικής Χωροφυλακής, στις 25 Ιουλίου του 1935 υπό την αναμόχλευση πολιτικών παθών ομάδα πολιτών ροπαλοφόρων και κάποιων σμηνιτών εισέβαλαν στο χώρο της "μάνδρας του Αττίκ" μεταβάλλοντας τα πάντα σε ερείπια τραυματίζοντας καλλιτέχνες και θαμώνες μεταξύ των οποίων και τον δημοφιλή καλλιτέχνη Αττίκ στο κεφάλι, πολλοί εκ των οποίων στη συνέχεια μεταφέρθηκαν σε νοσοκομεία. Αφορμή του γεγονότος ήταν μια σατυρική κωμωδία κατά του πρωθυπουργού Παναγή Τσαλδάρη. Λίγες ημέρες μετά ακολούθησαν παρόμοιες επιδρομές και σε γραφεία εφημερίδων.

Φωτογραφία από την Μάνδρα του Αττίκ .

Μιχάλης Σουγιούλ

Ο Μιχάλης Σουγιούλ (καλλιτεχνικό ψευδώνυμο του Μιχαήλ Σουγιουλτζόγλου, 1906-16 Οκτωβρίου 1958) υπήρξε σημαντικός Έλληνας συνθέτης ελαφράς μουσικής. Γεννήθηκε στο Αϊδίνιο της Μικράς Ασίας. Η οικογένειά του, πλούσιοι δερματέμποροι, μετανάστευσε στην Αθήνα το 1920 και ο νεαρός τότε Μιχάλης αρχικά εργάστηκε ως αυτοδίδακτος πιανίστας, πριν ταξιδέψει στη Μασσαλία για μουσικές σπουδές. Χρησιμοποιούσε το καλλιτεχνικό επώνυμο "Σουγιούλ" από το 1931, οπότε και περιόδευσε στην Ευρώπη ως μέλος Αργεντινικής ορχήστρας. Ήταν συγγενής της Έλλης Σουγιουλτζόγλου-Σεραϊδάρη, της γνωστής προπολεμικής φωτογράφου "Nelly's". Πέθανε από (δεύτερο) εγκεφαλικό επεισόδιο το 1958 στην Αθήνα, αφήνοντας πίσω τον γιο του Θάνο, που έπεσε θύμα τροχαίου λίγα χρόνια μετά, και τις κόρες του Μαρία, Ηρώ και Αλίκη. Υπήρξε πολυγραφότατος στο είδος της ελληνικής ελαφράς μουσικής κατά τον Μεσοπόλεμο και την πρώτη μεταπολεμική/μετεμφυλιακή δεκαετία, γράφοντας περισσότερα από 700 τραγούδια σε όλα τα στυλ, ταγκό, ρομάντζες, βάλς, καντάδες, δημοτικά, πατριωτικά και λαϊκά, και με μεγάλη εμπορική επιτυχία. Είχε γράψει μουσική για 45 θεατρικές επιθεωρήσεις και 10 κινηματογραφικές ταινίες (Ένα βότσαλο στη λίμνη, Σάντα Τσικίτα, Θανασάκης ο πολιτευόμενος, Το σωφεράκι "Μια ζωή την έχουμε" και άλλες), ενώ εργαζόταν ανελλιπώς ως μαέστρος σε μεγάλα νυχτερινά κέντρα της εποχής. Διετέλεσε μέλος της Εταιρείας Θεατρικών Συγγραφέων και Μουσουργών, διευθυντής Ακρόασης της Ελληνικής Ραδιοφωνίας και των εταιρειών δίσκων Columbia και Parlophone. Ανάμεσα στα γνωστότερα τραγούδια του, που παραμένουν κοσμαγάπητα για περισσότερο από μισόν αιώνα αφότου γράφτηκαν, συμπεριλαμβάνονται τα: «Ασ' τα τα μαλλάκια σου», «Ας ερχόσουν για λίγο», «Κάτι με τραβά κοντά σου», «Ο μήνας έχει εννιά», «Παιδιά, της Ελλάδος παιδιά», «Μας χωρίζει ο πόλεμος», «Το τσαρούχι», «Αρχισαν τα όργανα», «Απόψε το κορίτσι θέλει θάλασσα» (γνωστότερο και ως ο «Μανόλης ο Τραμπαρίφας»), «Το τραμ το τελευταίο», «Μια ζωή την έχουμε», «Αδύνατον να κοιμηθώ», «Άλα, άνοιξε κι άλλη μπουκάλα», «Άσε τον παλιόκοσμο να λέει», «Μονά - Ζυγά», «Άτιμη Τύχη», «Σβήστε με απ' τον χάρτη» και πάρα πολλά άλλα. Στο πασίγνωστο «Παιδιά, της Ελλάδος παιδιά» χρησιμοποίησε τη

μελωδία του δικού του τραγουδιού «Ζεχρά» (αρχικά γραμμένου το 1938 σε στίχους Αιμίλιου Σαββίδη) με νέους στίχους του Μίμη Τραϊφόρου γραμμένους για τη Σοφία Βέμπο. Σε συνεργασία με τους Αλέκο Σακελλάριο και Χρήστο Γιαννακόπουλο, ως στιχουργούς, δημιούργησε μεταπολεμικά τη σχολή του "αρχοντορεμπέτικου", μία σχολή που συνδύαζε λαϊκότροπους -συνήθως χιουμοριστικούς- στίχους και μουσική, με δυτικότροπες ενορχηστρωτικές επιρροές. Πρώτο τραγούδι της σχολής αυτής ήταν « Το τραμ το τελευταίο» σε Αθηναϊκή τότε επιθεώρηση. Ο Μιχάλης Σουγιούλ συνεργάστηκε με όλους τους δημοφιλείς ερμηνευτές της εποχής, όπως με τη Σοφία Βέμπο, με την οποία περιόδευε στο Αλβανικό μέτωπο, τη Δανάη, την Καίτη Μπελίντα, τον Τώνη Μαρούδα, την Κάκια Μένδρη, τη Στέλλα Γκρέκα, τη Μάγια Μελάγια, τον Νίκο Γούναρη, τις αδελφές Άννα και Μαρία Καλουτά ακόμα και τον Στελλάκη Περπινιάδη και άλλους.

Σοφία Βέμπο (1910 – 1978)

Η Έφη Μπέμπο, όπως ήταν το πραγματικό της όνομα, γεννήθηκε το 1910 στην Καλλίπολη της Ανατολικής Θράκης. Μετά τη Μικρασιατική καταστροφή, η οικογένειά της εγκαταστάθηκε στην Τσαριτσάνη του νομού Λάρισας και κατόπιν στο Βόλο, όπου οι γονείς της εργάστηκαν ως καπνεργάτες. Ξεκίνησε την καλλιτεχνική της πορεία τυχαία το 1930, τραγουδώντας σ' ένα ζαχαροπλαστείο της Θεσσαλονίκης για να συνεισφέρει οικονομικά στο σπίτι της. Τρία χρόνια αργότερα κατέβηκε στην Αθήνα, όπου προσελήφθη από τον θεατρικό επιχειρηματία Φώτη Σαμαρτζή στο «Κεντρικόν», προκειμένου να συμμετάσχει στην επιθεώρηση «Παπαγάλος 1933». Την ίδια περίοδο υπέγραψε και το πρώτο της συμβόλαιο στη δισκογραφική εταιρία Columbia, ερμηνεύοντας ερωτικά τραγούδια της εποχής και λόγω της ιδιαίτερης μπάσας φωνής της η καταξίωση δεν άργησε να έρθει. Με την κήρυξη του πολέμου το 1940 ανέλαβε την εμπύχωση των ελλήνων στρατιωτών στο μέτωπο με πατριωτικά και σατυρικά τραγούδια, ενώ πρωταγωνίστησε σε επιθεωρήσεις που προσάρμοζαν το θέμα τους στην πολεμική επικαιρότητα. Όταν τα ναζιστικά στρατεύματα εισήλθαν στην Αθήνα φυγαδεύτηκε στη Μέση Ανατολή, όπου συνέχιζε να τραγουδά για τα εκεί ελληνικά και συμμαχικά στρατεύματα. Έγινε σύμβολο του έθνους, ταύτισε το όνομά της με το αλβανικό έπος και χαρακτηρίστηκε «Τραγουδίστρια της Νίκης». Το 1949 απέκτησε δική της θεατρική στέγη στο Μεταξουργείο. Σε μια εποχή που θέατρα έκλειναν και μετατρέπονταν σε κινηματογράφους, η Βέμπο επανέφερε την επιθεώρηση, ανεβάζοντας έργα που διατήρησαν ζωντανή την παράδοση της λαϊκής σάτιρας και καθιέρωσαν τους μεγάλους κωμικούς μας. Ταυτόχρονα, έβαλε τα θεμέλια μιας καινούριας εποχής για το ελληνικό τραγούδι, λανσάροντας το «αρχοντορεμπέτικο». Όλα αυτά τα χρόνια, η Σοφία Βέμπο διατηρούσε δεσμό με τον συγγραφέα και στιχουργό Μίμη Τραϊφόρο, με τον οποίο παντρεύτηκε τελικά το 1957. Το 1959 πρωταγωνιστεί στην κινηματογραφική ταινία «Στουρνάρα 288», όπου υποδύεται μια διάσημη τραγουδίστρια που ξεχάστηκε από τους θαυμαστές της κι εργαζόταν ως καθηγήτρια πιάνου. Είχε προηγηθεί η συμμετοχή της το 1955 στην κλασική «Στέλλα» και το 1938 στην «Προσφυγοπούλα», όπου είχε κάνει και το ντεμπούτο της στη μεγάλη οθόνη. Στα μέσα της δεκαετίας του '60 άρχισε να αραιώνει τις θεατρικές εμφανίσεις της και στις αρχές της επόμενης δεκαετίας αποσύρθηκε οριστικά. Την περίοδο 1967-1974 συμμετείχε στον αντιδικτατορικό αγώνα. Τη βραδιά του «Πολυτεχνείου» άνοιξε το σπίτι της κι έκρυψε φοιτητές, τους οποίους αρνήθηκε να

παραδώσει όταν η ασφάλεια χτύπησε την πόρτα της. Πέθανε στις 11 Μαρτίου του 1978 και η κηδεία της μετατρέπεται σ' ένα πάνδημο συλλαλητήριο.

Φωτογραφία από την περιοδεία της Βέμπο στην Αίγυπτο

Δανάη Στρατηγοπούλου (1913 – 2009)

Τραγουδίστρια, τραγουδοποιός, δημοσιογράφος, ποιήτρια, συγγραφέας, καθηγήτρια λαογραφίας και φωνητικής μουσικής, που έμεινε στην ιστορία ως το «αηδόνι του Αττίκ». Η Δανάη Στρατηγοπούλου γεννήθηκε στις 8 Φεβρουαρίου 1913 (κατ' άλλους το 1911) στην Αθήνα και πέρασε τα παιδικά της χρόνια στη Γαλλία. Γράφτηκε στο Πανεπιστήμιο για να σπουδάσει οικονομικά και πολιτικές επιστήμες, αλλά το μεγάλο πάθος της ήταν η μουσική. Ασχολήθηκε από πολύ νωρίς με το ελαφρό τραγούδι και σπούδασε ορθοφωνία και φωνητική μουσική. Το 1935 άρχισε τη συνεργασία της με τον Αττίκ, όταν τον ακολούθησε ως δημοσιογράφος σε μία περιοδεία του στην Αίγυπτο. «Πήγα δημοσιογραφίσκη -κατά το παιδίσκη- και γύρισα επαγγελματίας τραγουδίστρια» είπε σε μια συνέντευξή της. Η συνεργασία Αττίκ - Δανάης άφησε εποχή. «Με κιθάρα να τα λέει η Δανάη και κάθε πέτρα να πονάει», έλεγε ο Αττίκ για το «αηδόνι» των τραγουδιών του. Τραγούδησε όλους σχεδόν τους συνθέτες της εποχής, από τον Χαιρόπουλο μέχρι τον Γιαννίδη, αλλά ξεχώρισε ως ερμηνεύτρια του Αττίκ και με τη μοναδική βελούδινη φωνή της ταυτίστηκε με τις μεγάλες στιγμές του: «Ας ερχόσουν για λίγο», «Τ' οργανάκι», «Μαραμένα τα γιούλια», «Άδικα πήγαν τα νιάτα μου», «Της μιας δραχμής τα γιασεμιά». Την περίοδο της Κατοχής, ανέπτυξε έντονη αντιστασιακή δράση, που την οδήγησε στις φυλακές Αβέρωφ. Ενταγμένη στο ΕΑΜ, έκρυβε συναγωνιστές της, οργάνωνε συσσίτια, τραγουδούσε στα νοσοκομεία. Έγραψε περισσότερα από 300 τραγούδια, πολλά σε στίχους δικούς της και πολλά βιβλία, ενώ ασχολήθηκε και με μεταφράσεις. Μεταξύ άλλων, μετέφρασε ελληνικά δημοτικά τραγούδια στα ισπανικά και ποιήματα στα ελληνικά του Πάμπλο Νερούδα. Την περίοδο της δικτατορίας έζησε στη Χιλή, όπου διετέλεσε καθηγήτρια φωνητικής στο Ωδείο και καθηγήτρια της ελληνικής λαογραφίας στο Πανεπιστήμιο του Σαντιάγο. Γνώρισε προσωπικά και μετέφρασε στα ελληνικά το μείζον έργο του Πάμπλο Νερούδα «Κάντο Χενεράλ». «Έξι μήνες τον περίμενα να γυρίσει στη Χιλή. Ήταν πολύ γοητευτικός, σχεδόν ερωτικός!» έγραψε για τη γνωριμία της με τον νομπελίστα ποιητή. Από τον γάμο της με τον Γιώργο Χαλκιαδάκη γεννήθηκε

μία κόρη, η Λήδα Χαλκιαδάκη, η οποία με τον Σπύρο Βλασσόπουλο είχαν δημιουργήσει τη δεκαετία του '70 το συγκρότημα «Λήδα & Σπύρος». Η Δανάη Στρατηγοπούλου έφυγε από τη ζωή πλήρης ημερών στις 18 Ιανουαρίου 2009, σε ηλικία 96 ετών.

Τώνης Μαρούδας (1920 – 1988)

Ο τραγουδιστής της αγάπης, με την πρωτότυπη δυτικότροπη ερμηνεία, γεννήθηκε στις 17 Μαρτίου 1920, στην πλατεία Ομονοίας της Πάτρας. Παιδί φτωχής οικογενείας, έχασε τον πατέρα του όταν ήταν δύο ετών και αναγκάστηκε να μπει στη βιοπάλη από πολύ μικρή ηλικία. Εξαιτίας της οικονομικής του ένδειας δεν κατάφερε να τελειώσει το Δημοτικό. Ωστόσο, όχι μόνο έμαθε μόνος του να γράφει και να διαβάζει, αλλά πέτυχε να μιλάει άπταιστα και τη γαλλική γλώσσα. Σε ηλικία 18 ετών, έφυγε ολομόναχος για την Αθήνα για να κυνηγήσει το όνειρό του, έχοντας στη φόδρα του σακακιού του μόλις 100 δραχμές. Το πάθος, η εργατικότητα και το πλούσιο ταλέντο του, όμως, στάθηκαν αρκετά για να του χαρίσουν γρήγορα τη μεγάλη επιτυχία και καταξίωση. Ξεκίνησε την καριέρα του το 1936 και την επόμενη χρονιά μπήκε στη δισκογραφία, για να κατακτήσει τις καρδιές των ακροατών με αμέτρητες επιτυχίες, όπως «Εγώ θα κόψω το κρασί», «Δε φταις εσύ», «Λάθος η αγάπη μας», «Γελάς», «Δυο φορές μ' έχεις γελάσει», «Όνειρα», «Χθεσινή μου άγνωστη», «Απόψε η φαντασία μου γελά» και βέβαια το θρυλικό «Τι ' ναι αυτό που το λένε αγάπη», το οποίο και τραγούδησε ντουέτο με τη Σοφία Λόρεν για την ταινία «Το παιδί και το δελφίνι», πουλώντας διεθνώς πάνω από 2.500.000 δίσκους ! Ο Τώνης Μαρούδας πέθανε, χτυπημένος από την επάρατη νόσο, στις 22 Ιουλίου 1988, στην Αθήνα.

Νίκος Γούναρης (1915 – 1965)

Ο τραγουδιστής με τη βελούδινη φωνή, Νίκος Γούναρης, γεννήθηκε στη Ζαγορά του Πηλίου το 1915 και μεσουράνησε τη δεκαετία του 1950 στο ελληνικό πεντάγραμμο, είτε σόλο, είτε σε συνεργασία με το Τρίο Μπελκάντο. Υπηρέτησε με συνέπεια το λεγόμενο ελαφρό τραγούδι, αυτό που πολλοί Έλληνες αποκαλούν «Ευρωπαϊκό». Η δεκαετία του '50 χαρακτηρίστηκε από τη μεγάλη κόντρα του λαϊκού και ελαφρού τραγουδιού, το οποίο ταίριαζε απόλυτα με την προσπάθεια της Ελλάδας να γίνει επιτέλους Ευρώπη, μετά τον αδελφοκτόνο εμφύλιο πόλεμο. Ο Γούναρης ήταν ο κύριος εκφραστής αυτού του είδους. Χαρακτηριστικά είναι τα λόγια του Τσιτσάνη: «Όσο υπάρχει Γούναρης δεν μπορεί το λαϊκό να σηκώσει κεφάλι». Το λαϊκό τραγούδι θα πάρει, βεβαίως, τη ρεβάνς πολύ σύντομα, τη δεκαετία του '60 και θα κυριαρχήσει ολοκληρωτικά τα επόμενα χρόνια. Ο Νίκος Γούναρης πρωτοεμφανίστηκε το 1936 και αναδείχθηκε στην Κατοχή, παράλληλα με τη συμμετοχή του στην Αντίσταση. Προσέφερε ανεκτίμητες υπηρεσίες στον αγώνα της απελευθέρωσης και για τις πράξεις του τιμήθηκε με το Αριστείο της Εθνικής Αντίστασης. Μεγάλες επιτυχίες του υπήρξαν τα τραγούδια: «Αυτός ο άλλος», «Ένα βράδυ που 'βρεχε», «Σκαλί σκαλί θα κατεβώ» και «Αρχισαν τα όργανα». Πέθανε στις 5 Μαΐου του 1965, χτυπημένος από την επάρατη νόσο.

Χαρακτηριστική εικόνα της παλιάς Αθήνας

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η μουσική συνδέεται αναπόσπαστα με την ιστορία και τις εξελίξεις της.

- Πολλές φορές χρειάζεται να υπηρετήσει την εποχή της ή να μεταφέρει μηνύματα αισιόδοξα ή παρήγορα.
 - Στη διάρκεια του Μεσοπολέμου, η μουσική υπηρέτησε όλους τους στόχους αυτούς.
- 1) Συνέδεσε την Ελλάδα με τη Δύση και υπηρέτησε την αναγκαία ιδεολογική επίδραση που ετοίμασαν τα Μέσα ενημέρωσης και η ανοιχτή κοινωνία που μόλις τότε άρχισε να διαμορφώνεται.
 - 2) Υπηρέτησε ακόμη τους στόχους της προπαγάνδας του πολέμου, λειτουργώντας σαν ψυχολογικός υποστηρικτής ενός λαού που δοκιμαζόταν από τα δεινά του.
 - 3) Απορρόφησε με την ευαισθησία της τους κραδασμούς που ο πόλεμος και η συνακόλουθη οικονομική, πολιτική και κοινωνική κρίση δημιούργησαν.
 - 4) Λειτουργήσε θεραπευτικά και έδωσε έμφαση στον άνθρωπο και τον έρωτα, στη φιλία και την αγάπη, δείχνοντας πως η ζωή έχει μεγαλύτερη αξία αλλά και μεγαλύτερη δύναμη. Όσα ο πόλεμος καταστρέφει, ο άνθρωπος βρίσκει τον τρόπο να τα ξαναδημιουργήσει.
 - 5) Έδειξε ότι ακόμη και μέσα σε αντίξοες συνθήκες, ο άνθρωπος ρομαντικά κινούμενος, παλεύει και σαν ένας άλλος «μικρός ήρωας» τραγουδά τον πόνο του και τον ξεπερνά. Τέλος η τέχνη παίρνει το υλικό της από τη ζωή γι' αυτό έχει τη δύναμη πάντα να γεννά, ανανεώνοντας τις δυνάμεις και τους προσανατολισμούς της.

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΠΟΥ ΑΓΑΠΗΣΑΜΕ

Δεκαετία 1930 - Δημοτικό Θέατρο (νυν Πλατεία Κοτζιά) - Κατεδαφίστηκε 1939!!!

Δεκαετία 1930 - Οδός Σταδίου - Stadiou st.

Πλάκα - 1919 - Plaka

Μοναστηράκι

Τα Αναφιώτικα - Δεκαετία 1920

Καλλιμάχμαρο Στάδιο - Αρχές 20ου αιώνα

Καπέλο, σιγαρέτο και ελληνικός καφές σε ένα ήσυχο, πλατύ πεζοδρόμιο στη σκιά των δέντρων (1920)

Φαγοπότι με... κοντοσουβλι σε ταβέρνα του 1930

Ακομα...

ΣΧΟΛΗ ΧΟΡΟΥ
“ΚΑΡΜΕΝ,”
 ΤΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ GEORGE BATE
 ΟΔΟΣ ΑΙΜΟΥ 7 & ΠΑΛΛΗΜΑΙΟΥ (ΠΡΟΣΘΕΤΗ ΠΕΡΟΥ ΑΓΙΑΣ ΣΟΦΙΑΣ)

ΕΙΔΟΠΟΙΗΣΙΣ
 ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ Κ.Κ. ΧΟΡΕΥΤΑΣ & ΧΟΡΕΥΤΡΙΑΣ
 ότι η σχολή λειτουργεί τακτικώς από την 5.30 μέχρι 9.30 μ.μ.
 Της δε εβδομάδας καὶ εὐρυτάς ἀπὸ τὴν 4.30 μέχρι τῆς 9.30 μ.μ.

ΟΡΧΗΣΤΡΑ ΠΛΗΡΗΣ

Εἰδοποιούμεν εἰς τὰς μαθητὰς καὶ μαθητὰς διὰ τὴν
 Κοινωνίαν διὰ χορευτῶν ὁ νέος Χορὸς τῆς Ρουμλᾶ ἀπὸ τοῦ
 Καθηγητῆν **GEORGE BATE**

Ἀπὸ τῆς Δευτέρας δὲ δίδονται μαθήματα τῆς Ρουμλᾶ
 καὶ ἄλλων γενικῶς τῶν χορῶν εὐρωπαϊκῶν καὶ μὴ ἀπὸ τὰς
 10—12 π.μ. 4—6 καὶ 9—11.

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ
 ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΕΠΙΘΥΜΟΥΝΤΑΣ ΝΑ ΜΑΘΟΥΝ ΧΟΡΟΝ ΗΤΟΙ.
 Φόξ, Σλόου-Φόξ, Μπλουζ, Ταγκό, Βάλς - ἑξαιρουμένων
 καὶ τῶν Νεώτερον χορῶν Ρουμλᾶ με ἄλλας τὰς νεώτερας
 βηματικὰς καὶ τῆς νεώτερας γυναικῆς τῆς ἡμετέρας καὶ τῆς
 μόνον εἰς τὴν Σχολὴν “ΚΑΡΜΕΝ,” ἀπὸ τοῦ καθηγητῆν
GEORGE BATE

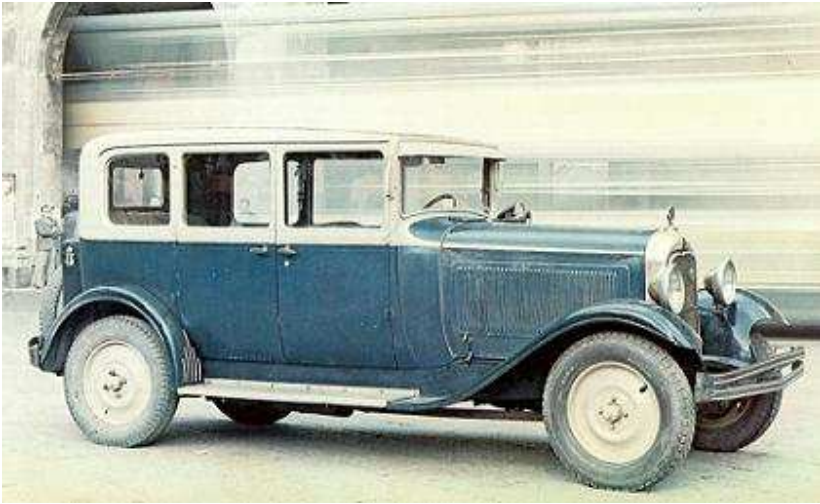
Ἡ Αἴθουσα ἐνοικιᾶται διὰ Γάμων, Βαπτίσεων, καὶ ἑορταστικῶν.
 Δίδονται Οἰκονομικὰ Γραφία.

Ἄλλοι δὲ θέλουσι νὰ χορευθοῦν τῆς Ἀπόκριτος
 ἐν τῇ σχολῇ μου εἰ μόνον.
 Δίδονται μαθήματα κατ’ οἶκον.

ΜΙΑ ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ ΑΡΚΕΙ

ΕΥΡΩΠ. ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ & ΕΛΛΗΝΙΚΑ, ΣΑΡΑΪΕΛΛΟΝ - ΑΓ. ΚΑΝΤΑΡΙΝΟΥ ΚΕΡΑΤΕΙΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- 1) ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΘΝΟΥΣ ΤΟΜΟΣ Ι ΣΕΛ. 26,32,85
- 2) ΙΣΤΟΡΙΑ ΝΕΟΤΕΡΗ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΗ Ν. ΔΗΜΑΚΑΚΟΥ-Σ. ΚΟΝΔΗ ΣΕΛ. 142-251
- 3) ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ R. GLOGG ΣΕΛ 163-188
- 4) ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑΤΟΣ Η ΤΟΝΝΕΤ ΣΕΛ. 214-268
- 5) ΛΕΞΙΚΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΩΝ ΟΡΩΝ
- 6) ΛΕΞΙΚΟ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΤΗΣ ΟΞΦΟΡΔΗΣ ΣΕΛ. 66-72
- 7) [el.wikipedia.org/wiki ΑΤΤΙΚ](http://el.wikipedia.org/wiki/ΑΤΤΙΚ)
- 8) www.attic.com
- 9) ΑΤΤΙΚ ΜUSIC HEAVEN - www.musicheaven.gr,e,ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
- 10) [el.wikipedia.org/wiki ΔΑΝΑΗ ΣΤΡΑΤΗΓΟΠΟΥΛΟΥ ΒΙΟΓΡΑΦΙΕΣ](http://el.wikipedia.org/wiki/ΔΑΝΑΗ_ΣΤΡΑΤΗΓΟΠΟΥΛΟΥ_ΒΙΟΓΡΑΦΙΕΣ)
- 11) ΒΙΟΓΡΑΦΙΕΣ ΣΑΝ ΣΗΜΕΡΑ ΔΑΝΑΗ ΣΤΡΑΤΗΓΟΠΟΥΛΟΥ
- 12) stasivyronaculture.blogspot ΑΡΓΕΝΤΙΝΙΚΟ ΤΑΓΚΟ
- 13) ΒΙΟΓΡΑΦΙΕΣ ΝΙΚΟΣ ΓΟΥΝΑΡΗΣ
- 14) [el.wikipedia.org/wiki ΝΙΚΟΣ ΓΟΥΝΑΡΗΣ](http://el.wikipedia.org/wiki/ΝΙΚΟΣ_ΓΟΥΝΑΡΗΣ)
- 15) [el.wikipeda.org/wiki MIX. ΣΟΥΓΙΟΥΛ](http://el.wikipeda.org/wiki/MIX._ΣΟΥΓΙΟΥΛ)
- 16) ΜΕΓΑΛΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ(ΙΔΡΥΜΑ ΛΙΛΙΑΝ ΒΟΥΔΟΥΡΗ)
- 17) [stixoi.info/lyrics art](http://stixoi.info/lyrics_art)
- 18) [el.wikipedia.org sofia vempo](http://el.wikipedia.org/sofia_vempo)
- 19) vemposofia.blogspot.com
- 20) www.sansimera.blogspot.gr
- 21) www.tralala.gr Η ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΗΣ sofia vempo
- 22) www.tralala.gr Ο ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΗΣ Ν. ΓΟΥΝΑΡΗΣ